

WEKERLEI TÉRVERS: „SÉTÁLJ, GONDOLKODJ, ÉREZZ SZABADON!”

Tóth Péter DLA, Harmath-Gyetyvai Enikő | Fotó: Fazekas Csaba, dr. Toldy Miklós, Romhányi András

60

Idén év elején adták át a Wekerletelep legújabb köztéri alkotását, a tíz installációra (jelfák) felfűzött Wekerlei Térverset. A Térvers tíz versszaka a jelfák által kijelölt tíz helyszínen mesél az alkotók által ott megtalált vizuális, hangulati és irodalmi benyomásokról azoknak, akik bejárják a kopjafák által kijelölt útvonalat. Ám a készítőik szándéka szerint nem csupán a megjelölt helyszínek befogadása, hanem a helyszínek közötti úton átélt benyomások összessége is része a folyamatosan gazdagodó élménynek.

A Wekerlei Térvers alkotói: Bank Róbert (közgazdász, szövegíró); Csóka Eszter (játék- és bábkészítő, drámapedagógus, szervező, tréner); Fazekas Csaba (építész); Ivancsics László (építőmérnök); Romhányi András (népművelő); Somló Judit (építész, a Wekerlei Társaskör Egyesület elnöke); Szebenyi Marianna (tréner, rendezvény- és közösségszervező); Urmai Ungurán László (grafikus, festőművész); Várad Balázs (közgazdász).

Wekerletelep egy olyan elvarázsolt zuga Budapestnek, mely város a városban. Egységes építészeti megjelenésével, hatalmas platánfaival, jól kigondolt szerkezeti struktúrájával irigylésre méltóan élhető, szerethető része a fővárosnak. Az itt élők megbecsülik örökségüket, és legjobb tudásuk szerint gondozzák azt – ez a közös feladat egyúttal közösségalkotó erő is.

A telepet a 19–20. század fordulóján már tarthatatlanná váló lakáséhség hívta létre. Budapest akkori polgármestere, Bárczy István az angol kertváros-építési gyakorlat követését szorgalmazta. A telep kialakítására és a típusházak tervezésére még 1908-ban meghirdették a tervpályázatot, s az első lakók már 1909-ben elkezdtek beköltözni.¹

A telepen élők közösségé szervezése az építkezésekkel egyidejűleg megindult a Munkástelep Lakóinak Társaskör keretében, melynek célja a lakók közötti kapcsolatok megteremtése, a helyi kulturális és gazdasági élet szolgálata, a különféle egyesületek összefogása volt. Ahogy az épített környezet többé-kevésbé meg-

¹ A Főtér rendezésére külön, meghívásos tervpályázatot hirdetett a Pénzügyminisztérium 1912-ben, ezt Kós Károly terve nyerte meg – ő egykori egyetemi társait, a Fiatalok Építészcsoportját kérte fel az itt álló épületek megtervezésére.

örizte eredeti jellegét, a mai napig nem változott az sem, hogy a wekerlei élet legtevékenyebb szervezője és gondozója a Wekerlei Társaskör Egyesület.

A Társaskör önkéntesei számos egyéb feladatuk mellett időről időre egy-egy köztéri alkotás létrehozásával hívják fel a figyelmet otthonuk értékeire. Így jött létre 2009-ben a Megfagyott Muzsikások című szobor is, Somló Judit, Fazekas Csaba és Szeghi Gábor építészek alkotásaként. Az interaktív, muzsikáló installáció a telepet megalkotó építészeknek állít emléket: két félkarjban tizennégy kopjafa jelképezi a típusépületek és a Kós Károly téri házak tervezőit, valamint azokat a Wekerlét megalkotó építészeket, akiknek a neve egyelőre még ismeretlen. Ám a kopjafákat alkotó faanyag rendkívül gyorsan tönkrement. Ezért az önkormányzat úgy határozott, hogy újrarafaragtatja őket, az elbontott kopjafák pedig visszakérültek a Társaskörhöz – amely szerette volna a még egészséges faanyagot valamilyen módon újra a Wekerletelep szolgálatába állítani.

A koncepcióalkotás hosszas és szerteágazó folyamat volt, köszönhetően az ötletelésben részt vevő önkéntesek sok-

² A promenadológia, azaz sétatudomány főként a tájépítészetben alkalmazott, látványelemzésen alapuló tervezés. Segítségével egy olyan sétaútvonal hozható létre, aminek során a szubjektív térélmények, benyomások alapján érzékeli a befogadó az őt körülvevő teret, és a szubjektív kapcsolódásnak köszönhetően ez az érzékelés egyben megismeréssé válik.

színúságának, sokféle látásmódjának. Végül a számos ötlet egyesüléseként az a szándék fogalmazódott meg, hogy a kopjafák kapjanak valamiféle helykijelölő szerepet Wekerletelep olyan eldugott pontjain, melyek egyetemes emberi ér-

tékek és érzések megidézésére alkalmasak. Ezeket a kijelölt pontokat pedig egy, a promenadológia² eszközének segítségével megalkotott útvonal kösse össze. A koncepció megszületését a megvalósítás mikéntjének kérdése követte.

61

OPEN POETRY IN WEKERLE: "WALK, THINK AND FEEL FREELY!"

Earlier this year, Wekerletelep's latest public art installation, the Wekerle Open Poetry was laid out on a series of ten posts. The ten verses tell the story of the creators' visual and literary impressions about the neighbourhood. According to the intent of the creators, visitors will collect unforgettable memories while walking between the locations and experiencing the vibe of this unique community.

Egyrészt meg kellett találni a megállásra készítő helyeket, és kijelölni az ezeket összekötő sétaútvonalat. Másrészt ki kellett találni, hogy a kopjafák hogyan tudnak jelfákká válni, hogyan tudják érzékelteni, szimbolizálni az adott tereken megélhető hangulatokat, fellelhető értékeket. A tervezést alapos kutatás előzte meg, melynek során kiderült, hogy nemzetközi viszonylatban sem létezik olyan projekt, ami mintaként szolgálhatna a tervezett alkotáshoz. Ám egy helyi kulturális esemény mégiscsak előzménye lett a jelfák megvalósításának: 2015-ben Wekerle makro címen rendezett fotókiállítás a Társaskör. Fazekas Csaba, Rom-

hányi András és dr. Toldy Miklós képein mutatkoztak be Wekerle olyan épített részletei, melyek a hétköznapi körülmények között láthatatlanok – akár, mert egészen aprók, akár, mert elhelyezkedésüknél fogva észrevehetetlenek. A helyszíneket és az útvonalat végül Somló Judit és Fazekas Csaba jelölte ki: céljuk volt, hogy a sétaút a Wekerletelep rejtettebb világán is átvezessen, és ne kerüljön átfedésbe a Társaskör által rendszeresen szervezett wekerle-i sétákkal. Az alkotásban részt vevők ezután közösen fogalmazták meg az egyes helyszíneket jellemző hangulat, érték mibenlétét. A kopjafákra, hogy

jelfákká váljanak, egy acélkocka került, ami ráirányítja a figyelmet a kiválasztott térrészletre. Ezt minden helyszínen kiegészíti egy olyan egyedi műalkotás és szövegtöredék, ami a fókuszált látványra és a befogadót körülvevő térre reagálva erősíti a befogadásélményt. Az installációk megformálása Urmai László feladata volt, a szövegekért Bank Róbert felelt. Az ő munkájuk folyamatos kölcsönhatásban zajlott, s az alkotóközösség közös reflexiói is folyamatosan alakították azt, míg mind az irodalmi, mind a művészeti forma elnyerte a vég-ső alakját.

A jelfák felállítását a környéken lakók folyamatos érdeklődése kísérte. Voltak, akik segédkeztek a létrehozásban, voltak, akik csak csendben figyeltek, és elkerülhetetlenül voltak olyanok is, akik még nem is tudták, hogy mi készül, de már elégedetlenkedtek. A Térvers megvalósulása óta azonban csupa pozitív visszajelzés érkezik az alkotók felé: akár a jelfa tövéhez ültetett virágok képében, akár a Térverset önállóan vagy vezetett séták keretében végigjárók személyes vagy közösségi oldalakon érkező visszacsatolásaként. Az installáció létrehozása egyébként is nagyon terhelt időszakban jelentett szabadulási útvonalat: a pandémia digitális világba áthelyezett hétköznapijaiban hívott a szabadba, hogy tudatosítsa a való világban megélhető értékeket. Az alkotók azt remélik, hogy Térversük mintául szolgálhat másoknak is – legyen szó akár nagyvárosi mikroközösségről, vagy kisebb települések lakóiról. Bárhol is éljen a közösség, aki térvers alkotásába fog, az alkotási folyamat során kialakul benne egy újfajta, érzékeny viszonyulás a saját épített és természeti környezetéhez. S azt, hogy milyen egy térvers formája, csakis a hely szelleme határozza meg. A Wekerletelep esetében a kialakítás módja azt jelképezi, amit önmagában Wekerle is: hogy hogyan lehet a múlt emlékeit és értékeit a jelen eszközeivel megőrizni.

Az alkotókkal készült részletes interjú, mely a cikk alapjául szolgált, az [orszagepito.net](#)-en olvasható teljes terjedelmében.

MAKOVECZ IMRE ÉLETMŰVE A NEMZET ALAPVETŐ ÉRTÉKE ÉS TAPASZTALATA

Gulyás Gergely, Miniszterelnökséget vezető miniszter megnyitóbeszède

Elhangzott a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) Közgyűlésén, a Pesti Vigadóban, 2021. szeptember 27-én

Tisztelt Elnök Úr!
Tisztelt Főtisztúr!
Tisztelt Akadémikus Hölgyek és Urak!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Napra pontosan tíz esztendő telt el Makovecz Imre halála óta. Fájdalmasan hosszú már ez az időbeli távolság, lassan rendelkezésünkre áll az a történelmi távlat, amely az ő nagyságát még inkább képes bemutatni.

Makovecz Imre élete és mindaz, amit tőle kaptunk, nemcsak a magyar művészetnek és a sokkal tágabb értelemben vett kultúrát művelő közösségnek, de az egész nemzet életének alapvető értéke és tapasztalata. Egy olyan emelet az ezeréves közös épületünkben, amely az előző korok szintjeit emelte, és amely lehetőséget ad a további építkezésre. Ez a fejlődés pedig halála után egy évtizeddel is organikus. Makovecz Imre nem volt tipikus közéleti ember, nem a kitüntetések vagy az elismerések vonzották. A kimondott egyenes, sokszor kemény szavak embere volt, melyekkel alapigazságokra lehetett rávilágítani. Az emberi minőség, a becsületesen elvégzett munka vonzotta, az építkezés és annak drámája, épületek, eszmék, de legfőképpen, amit művészetével is szolgálni volt hivatott: a közösségeké.

A Trianon óta eltelt évszázad megmutatta, hogy a magyarságot csak az összetartozás értékeit felmutató, kultúrahordozó közösségek képesek megtartani, ahol az emberek gondot viselnek egymásra, tudnak egymásról, és képesek részt venni egymás és a közösségeik életében. Ez volt az ő természetes közege, hiszen olyan ember volt, aki körül ki tudtak kristályosodni, létre tudtak jönni alkotóműhelyek, jó ügyekre szövetkező baráti társaságok. Közösséget szervezett építésként, iskolaalapító

mesterként, Csenger és Makó életének alakítójaként, a rendszerváltoztatás után az Országépítő Alapítvány motorjaként, a sevillai pavilon építőművészeként, a Pázmány campusának alkotójaként, vagy ha éppen a legutolsó munkájára gondolunk, a vörösiszap-katasztrófa áldozatainak házat építő emberséges mesterként. Ezek a közösségek önmagukon messze túlmutató munkát végeztek, és nagyban hozzájárultak, és ma is hozzájárulnak ahhoz, hogy ez az ország szebb, jobb, igazabb hely legyen nem csupán elméletben, hanem a mindennapok gyakorlatában is, nemcsak azoknak, akik szerették és becsülték őt, hanem azoknak is, akik életében nem halmozták el elismerésekkel.

Híres volt arról, hogy elveszettek látszó ügyek mellé is odaállt, hogyha az ügy érdemes volt rá, és harcolt okosan és bölcsen, a realitásokkal mindig számot vetve és az értékeket soha fel nem áldozva, célszerűen, szervezeten, alázattal és szellemesen. Többször győzött, mint veszített, és a vereségeiből is mindig győzelmek születtek. Legyőzve is tudott győzni, ami csak a legnagyobbakra jellemző. Annak idején vesztesnek látszó ügy volt a Magyar Művészeti Akadémia megalapítása is. Néhány elkötelezett, elszánt ember ügye, akik értették ennek a közösségnek a jelentőségét: a reményt, amit a 90-es évek elején mindez jelentett, azt, amit most is jelent, és bízunk benne, hogy amit jelteni fog majd hosszú évtizedek munkája során mindazok számára, akik értik és beszélnek közös nyelvünket. Ezt az ügyet, ezt a szellemiséget a Magyar Művészeti Akadémia néhai elnöke, Fekete György is – Makoveczhez és az Akadémiához méltó módon – két elnöki cikluson keresztül formálta, jobbitotta, örökítette tovább.

Tisztelt Közgyűlés! Tíz év telt el Makovecz Imre tiszteletbeli örökös elnök halála óta, és tíz esztendeje működik immáron alkotmányos köztisztületként a Magyar Művészeti Akadémia mint a legkiválóbb magyar művészek közössége. Székhelyük Budapest szimbolikus épülete, a Vigadó, amely így szolgálja régi értékeink újbóli felfedezését, betölti és élettel tölti meg a kortárs művészet tereit, segíti új művek és új művészek születését. Éppen ezért a magyar kormány kiemelt jelentőségű köztisztületként, alkotmányos intézményként tekint a Művészeti Akadémiára, és amikor az ország gazdasága lehetővé teszi, a költségvetési forrásokat is ehhez igazítjuk (...).

A kultúra építése egyszermind az emberi kapcsolatoknak is része, ezért tekintünk stratégiai ágazatként a legtágabb értelemben vett kultúrára. Nem élünk könnyű időkben, és az elmúlt másfél évben a koronavírus-járvány erőteljesen korlátozta az élet mindazon területeit, amelyek az emberi találkozásokra épülnek (...). Azt reméljük, hogy az élet rövidesen teljes egészében visszatér a maga rendes medrébe, és ez a kultúra nehézségeit is orvosolni fogja. A kihívások eredményes kezeléséhez kívánok Önöknek ma eredményes közgyűlést, hatékony és egységes vezetést a magyar kultúra szolgálatában. Bizom abban, hogy mindaz, ami Makovecz Imre közreműködésével létrejött, és ma már intézményi formában alkotmányos testületként is része a magyar nyilvánosságnak, továbbra is az ő örökségének szellemében fogja szolgálni mindazt, amit magyar kultúrának és magyar művészetnek nevezünk.

Köszönöm szépen a figyelmet!

OPENING SPEECH

In his opening speech delivered to the 2021 General Assembly of the Hungarian Academy of Arts, Minister of the Prime Minister's Office Gergely Gulyás honoured the memory of Imre Makovecz, who passed away 10 years ago, and praised the MMA community, which has been operating as a constitutional public body since 2011.